

P. G. Wikmans berättelse om sälfångsten i trakten av Hogland (Suursaari).

I Finska Litteratursällskapets arkiv (sign. E 108) finnes en av P. G. Wikman år 1842 skriven kort berättelse över sälfångst. Forskningen torde ej begagnat sig av den och därför utgives den här nedan jämte några personalier över författaren.

Enligt av kyrkoherde Aarne Kaitila ur Veckelax (Vehkalahti) kyrkoböcker lämnade uppgifter föddes *Peter Gustaf Wikman* den 7 juli 1812. Föräldrarna voro sonen till klockaren i Veckelax Samuel Wikman stadsnotarien Israel W. och Elisabeth Johansdotter Mury. I förteckningen över döda och begravna i samma församling är translator P. G. Wikman antecknad som död den 7 oktober 1867. Som bostad är antecknad: Viborgs förstad N:o 150. Finsk (detta torde betyda begravning på finska).

Intresse för finska språket och kulturen kunna upptäckas i P. G. Wikmans verksamhet. Han var nämligen medlem av Finska Litteratursällskapet och under några år på 1830-talet antog han det icke alldeles anspråkslöst klingande namnet Välkkyväinen. Men namnförändringen tyckes hava inbragt honom åtlöje och vidhölls ej länge. I sin 1846 utgivna krönika om Fredrikshamn kallade han sig åter Wikman och visade sig angelägen om att låta eftervärlden känna släktens ursprung och berömmelse.¹

Som Fredrikshamns stads magistrats translator och historieskrivare har Wikman betydande litterära förtjänster, vilka i korthet här må uppräknas. År 1840 utgav han »Jäähvyäisiä Wehkalahden Pitäjän asukkaille, P. G. Wikmannilda, Läänin Tulkitsijalda Waasassa» (Vaasa 1840). I Viborg år 1840 tryckt »Hittbarbet. Episk sång». År 1844 utkom i Helsingfors som arkvisa på finska »Matkamiehet. Wandringmännen.» Den mest betydande av Wikmans arbeten är »Sjö och Stapel-Staden Fredrikshamns Historia, ifrån Stadens grundläggning intill närvarande tid, uti kronologisk öfversigt» (Viborg 1846). Senare tiders produkter äro »Uhri Altar. Sangar Weisu 5:ssä Laulussa» (Viipuri 1848) och »Suomenmaa ja Henrik Porthani» (Helsinki 1864).

År 1844 överlemnar Wikman till Finska Litteratursällskapets arkiv tre manuskript, näml. »Beskrifning öfver Sjählfångsten och Sjählskytteriet i nejden av Hoogland», »Stamtafla öfver Adelige Ätten Huggut» samt runor och runofragmenter. Det sistnämnda är ganska intressant därför, att dess anteckningar höra till de äldsta rörande folkpoesin i Syd-Karelen. Det innehåller fyra år 1841 i St. Johannes socken upptecknade sänger, näml. »Raudan vihoille», »Runo Sodasta», »Merimiehen Laulu» och »Runo Heewasta, taikka Pahasta Waimosta». — Ytterligare sände W. till Finska Litteratursällskapet år 1848 sin översättning »Wenäjän Geografillisen Seuran Wuosikokous 1847, Yli-wietto» samt 1850 sitt manuskript »Lapparne af P. G. Wykman, Translator ved Gevær-factoriet i Systerbäck» och »Wenäjän ja Suomen Muinais-aika Lyhykäisessä Ajantiedollisessa silmäydessä.»


Sulo Haltsonen.

¹ S. Nordenstreng, Fredrikshamns stads historia III, sid. 765–6, bilag. XIV.

Beskrifning öfver Sjählfångsten och Sjählskytteriet i nejden af Hoogland år 1842.

(af P. G. Wikman.)

I. Sjählfångsten.

En för bebyggarene af de stenbundna, mindre bördiga större öarne i Finska viken viktig födokrok och derjemte en kär sysselsättning utgör Sjählfångsten. Denna företages med tillhjälp af hundar på isen, tidigt om våren, helst emellan gamla och nya Mathias, d.v.s. i slutet af Februari och i början af Mars. Vid denna tid samlas öboerne till ett antal af 3 å 7. karlar, hvardera med en hund, samt, försedde med båt, segel, pelsverk och vägkost för några dagar och stundom för tvenne veckors tid, begifva de sig vid sina hundars glada skall långt ut till den isbelagda vida fjärden. Sjelfva detta uttag erbjuder redan för vandraren ett intressant och angenämt skådespel. — På den äldsta isen och vid ishögar (porehia) uppsöka de medelst sina hundar natt och en å två veckors gamla sjählungar, (kuuttia, gräsjählar). Sedan man fått tag i dessa ungar, upphugges hål i isen, hvarigenom en unge, fästad vid ett jern (kuutin rauta) och snöre insläppes att simma. Detta jern består af en slags krok med ett hål och trenne taggar (), af hvilka den ena, eller mellersta, som fästas vid ungens rygg, befinner sig i midten af jernet. Ett detsamma åtföljande längre snöre drages genom ett tunnt skinn mellan ungens fötter. Sålunda lockas modren till vaken, och denna infinner sig vanligtvis efter en 10 minuter, ibland först efter $\frac{1}{2}$ och en timmes tid. — Stundom fångas ända till tio ungar, utan att man lyckas få en enda moder. — Båten står under färden på en jernbeslagen lösköl (rouki), och drages fram av tvenne karlar med linor å ömsesidor. Vid medvind lättas transporten af uppspända segel. — Köttet af ungsjählar (kuutin liha) är välsmakligt och utgör öboernas läckerhet. Skinnen torrkas utbredt och fastspikadt vid golfvet. Sedan beredes det, färgas och användes till hvarjehanda ändamål. —

II. Sjählskytteriet.

I April begifva sig öboerne ut på sjählskytte. Vid denna tid uppstiga sjählarne på isen vid af storm förorsakade öppningar. Skytten måste nu, liggande på ett 3. famnars långt, smalt träd (tango), med yttersta varsamhet närma sig sjählen, som är skygg för båt och alla rörliga föremål. — Ankommen på skotthåll, stöder han sin bössa

på en klåfve af jern (harkki $\frac{1}{1}$). Vanligtvis skjuter man ej från längre än 50 á 60. och sällan från 70 á 100. stegs afstånd. — Vid denna års tid äro sjählarne magra och lemna ej mer än $\frac{1}{2}$ till 2 ö tran. Deremot får man om hösten och vintern 1. á 6 ö speck af en enda sjähl. Deras afmagringsperiod begynner ifrån och med gamla Mathiae dagen och fortfar ända till Johanni. — Vid detta sjählskytte dröjer man olika tid, ibland med, ibland utan båt. — Skytteriet försvåras af sjählarnes skygghet och isynnerhet genom deras skarpa väderskorn. — Om hösten sjuter man sjählar ifrån holmar och klippor. Utom sjählar, skjutes äfven en större sort hvalar (hallia), dock numera mycket sällan. Deras antal har för 1 $\frac{1}{2}$. decennium tillbaka ansenligt aftagit. De anträffas vanligtvis i öppet vatten, hufvudsakligast i nejden af Reval. — Uttrar fås här numera alldeles icke. — För 30 á 50. år tillbaka funnos i Fredrikshamn flera sjählspecks sjuderier och då utskeppades derifrån flera slags skinn till betydlig mängd.

REFERAT.

P. G. Wikmans Bericht über Seehundsfang bei Hogland. Der Übersetzer (Translator) P. G. Wikman (1812—1867) verfasste in den 1840—1860er Jahren einige literarische und geschichtliche Arbeiten, von denen eine Geschichte der Stadt Fredrikshamn am wichtigsten ist. Während seines Aufenthaltes in dieser Stadt interessierte er sich auch für die Seehundsjagd, die von Hogland aus im östlichen Teil des Finnischen Meerbusens betrieben wurde. Im J. 1844 sandte W. der Finnischen Literaturgesellschaft einige Manuskripte zu, u.a. die hier mitgeteilte kurze Schilderung der Seehundsjagd, in welcher die verschiedenen Arten der Jagd beschrieben und einige in der einschlägigen Literatur noch nicht erwähnte Einzelheiten angeführt werden.